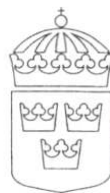

Riksdagens protokoll

1992/93:52

Torsdagen den 14 januari

Kl. 12.00 – 12.50

Protokoll
1992/93:52

1 § Avsägelse

Svar på interpellation

Förste vice talmannen meddelade att *Johan Brohult* (nyd) avsagt sig uppdraget att vara suppleant i valberedningen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Förste vice talmannen meddelade att *Johan Brohult* (nyd) avsagt sig uppdraget att vara suppleant i talmanskonferensen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till valberedningen och talmanskonferensen

Förste vice talmannen meddelade att Ny demokratis riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Dan Eriksson* i Stockholm som suppleant i valberedningen och talmanskonferensen efter *Johan Brohult*.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i valberedningen

Dan Eriksson i Stockholm (nyd)

suppleant i talmanskonferensen

Dan Eriksson i Stockholm (nyd)

3 § Svar på interpellation 1992/93:37 om den kommunala arbetsmarknaden

Anf. 1 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Lars Stjernkvist har frågat arbetsmarknadsministern om vilka åtgärder han är beredd att vidta för att förhindra att kommunerna förvandlas till en krisbransch under 1993.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Låt mig först slå fast att kommunerna har en mycket stor betydelse för välfärden. Det är i kommunerna som huvuddelen av den sociala servicen produceras. Många människor arbetar inom denna sektor, och den utgör en stor del av samhällsekonomin. Det är visserligen sant att flera kommuner har det ekonomiskt besvärligt, men jag tycker det är fel att spekulera i att kommunerna detta år blir en krisbransch. Det finns i så fall branscher som har det betydligt värre. Vi bör i stället se positivt på den nödvändiga omstrukturering som nu pågår i den kommunala sektorn.

Skattestoppet och indragningen på 7,5 miljarder kronor motiveras som bekant av samhällsekonomiska skäl. Bakgrunden var, som regeringen framhöll i kompletteringspropositionen, att ett stort underskott i den offentliga sektorn måste innefatta även en stram prövning av resurserna till kommunsektorn. Då gjordes bedömningen att det finansiella sparandet inom kommunsektorn för år 1993 ändå skulle uppgå till drygt 11 miljarder kronor efter indragningen. Jag gör i dag bedömningen att sparandet kan bli ännu större.

I det bekymmersamma ekonomiska läge landet befinner sig i anser jag att det är den konkurrensutsatta sektorn som måste prioriteras. Det är den som skall generera tillväxt för en stabil och ökad välfärd på sikt. Det är således inte inom den offentliga sektorn de nya jobben skall skapas.

Jag tycker nödvändigheten av de ekonomiska restriktionerna inom kommunsektorn är ställd utom allt tvivel. Det är bara att beklaga att den omstrukturering som krävs inte påbörjades under 1980-talets högkonjunktur. Allt förändringsarbete är svårare under en lågkonjunktur. Men att åter skjuta upp den nödvändiga omställningen vore fel.

För att underlätta omställningen och öka handlingsfriheten i kommunsektorn har regeringen vidtagit flera åtgärder. Nya statsbidragsregler, avregleringar och bättre förutsättningar för konkurrens öppnar möjligheter till en ökad produktivitet och en ökad kommunal självstyrelse. Detta arbete kommer att fortsätta, och jag är övertygad om att detta sammantaget med den förändringsvilja som finns i kommuner och landsting gör att kommunsektorn inte kommer att förvandlas till den krisbransch Lars Stjernkvist befarar.

Anf. 2 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min interpellation trots att jag tycker att det svar jag fått i många avseenden är något märkligt. Det gäller inte minst sättet att beskriva verkligheten ute i landets kommuner.

Kommunaltjänstemannaförbundet har beräknat att det nästa år kommer att försvinna drygt 31 000 jobb i kommunerna på grund av i första hand de ekonomiska problemen. Jag har själv studerat förhållandena i mitt eget hemlän under mina resor där. Jag har lyssnat till de anställda och till vad man säger i kommunerna. I min egen hemkommun Norrköping befarar de anställda att man under våren kommer att lägga ett omfattande varsel som berör 600–800 anställda. Motala kommun har redan varslat nästan 400 anställda. I Vadstena kommun, som är en liten kommun, betyder 100 jobb oerhört mycket. Finspång har redan varslat 200. Så här skulle jag kunna fortsätta. Att detta inte är ett Östgötafenomen kommer säkert andra här att vittna om.

I grunden handlar det naturligtvis om ekonomiska problem. På denna punkt har jag all respekt och all förståelse för det arbete som finansministern lägger ner. Men det är inte bara fråga om detta. Vi har i detta land kommunalmän, i första hand med m-tecken, som betraktar varje uppsagd kommunalarbetsare som något slags ideologisk framflyttning. De ser minskad kommunal verksamhet i sig som ett självändamål. Det är viktigt att säga att det inte bara handlar om ekonomin. Dessa uppsägningar sker också av ideologiska skäl.

Vad svarar då finansministern alla de människor som är oroliga för servicen och alla de anställda som är oroliga för sina jobb? För det första svarar finansministern att det är värre i andra branscher. Jag tycker att det är cyniskt att säga till ett vårdbiträde, en gatuarbetare eller till en vaktmästare som nu är orolig för sitt jobb att det är ännu värre för byggnadsarbetare och metallarbetare. Dessutom vill jag hävda att påståendet kan ifrågasättas.

När Volvo inte längre kan sälja Volvobilar har i varje fall de som jobbar på Volvo en rimlig förklaring till varför de blir utan jobb. Men hur skall ett vårdbiträde som ena dagen stressas och hela tiden känner att hon inte hinner med alla arbetsuppgifter och att ge den vård och omsorg som hon skulle kunna ge kunna förstå att hon dagen efter inte längre anses behövlig?

För kommun och stat kostar hon lika mycket. Hon har i stort sett samma ersättning, i varje fall än så länge, men däremot får hon inte längre en möjlighet att utföra det jobb som hon kan och är utbildad för. Ur den synvinkeln kan man faktiskt hävda att uppsägningarna i kommunerna på sätt och vis är värre. Dessutom har man gjort uppskattningar som visar att 80 % av dem som nu drabbas under innevarande år är kvinnor, en grupp som vi vet redan är sårbar på arbetsmarknaden.

Det andra som finansministern anför i sitt svar är att det inte är i kommunerna som de nya jobben skall skapas. Jag läste detta flera gånger i går kväll och undrade om jag möjligtvis läste fel. Det stora problemet just nu är inte att kommunerna genom att anställa folk stjäla utrymme och arbetskraft från industrin. Alla ekonomer som jag har lyssnat till och över huvud taget alla företrädare för arbetsmarknadens parter är rörande överens om att varje uppsagd kommunalarbetsare eller kommunaltjänsteman i dag innebär att köerna utanför arbetsförmedlingarna växer.

I dagens läge, när vi utnyttjar så litet av kapaciteten, ger uppsagda kommunalanställda inte någon som helst draghjälp åt industrin. Jag håller självfallet med om att det på 80-talet var annorlunda på den punkten. Visst kan vi vara självkritiska när det gäller den kommunala expansion som då skedde. Men att i dag säga upp kommunalanställda är inte någon lösning på de problemen.

För det tredje säger finansministern i slutet av sitt svar litet klämkäckt att kommunerna minsann inte är den krisbransch som jag befarar. Egentligen är det den delen av svaret som gör mig allra mest orolig. Vi kan naturligtvis ha olika värderingar och olika syn på saker och ting, och det skall vi ha, men det är allvarligt när vi som politiker har olika bild av hur verkligheten faktiskt ser ut.

Jag har inte, vare sig i min egen hemkommun Norrköping eller någon annanstans i det här landet, mött någon som inte känner igen den här beskriv-

ningen och som inte är orolig över att jobben kommer att försvinna och att servicen kraftigt kommer att försämrast.

Det gör mig djupt orolig att finansministern t.o.m. förnekar att problemen faktiskt finns. Det är mycket bekymmersamt. Tyvärr är tiden slut. Jag får utveckla argumentationen i ett senare inlägg.

Anf. 3 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Det råder inget tvivel om att de åtgärder som regeringen vidtagit missgynnat bl.a. Stockholm. Statliga beslut ledde till att Stockholm tappade ca 2,7 miljarder av sina inkomster för 1993. Skattestoppet förhindrade att Stockholm kunde höja skatten, trots att Stockholm har en kommunalskatt som ligger cirka två kronor under riksgenomsnittet.

Konsekvenserna blev kraftiga besparingar i miljardklassen samtidigt som budgeten är underbalanserad med minst 500 miljoner. Dessutom förutsätter budgeten försäljningar för minst 800 miljoner kronor. Vi vet ju att försäljningen av fastigheter o.d. inte är världens enklaste sak i dag.

Stadens borgerliga budget bygger också på nollinflation för 1993. Om inflationen blir 5 % som det anges i finansplanen leder det till ytterligare besparingar som går ut över den sociala tryggheten för stockholmarna. Nedskärningarna kommer då att drabba skola, socialtjänst, barnomsorg och äldreomsorg.

Arbetslösheten växer i Stockholm. Socialbidragskostnaderna för 1993 beräknas till minst 1,3 miljarder, bl.a. som en följd av arbetslösheten. Om vi ser till hur det ser ut i Stockholms län, har det borgerliga finanslandstingsrådet sagt att han räknar med att behöva varsla 3 000–5 000 vårdarbetare inom Stockholms läns landsting.

Jag har svårt att förstå att man då inte tycker att detta är en krisbransch. Dessa hot är självfallet en stor svårighet för de anställda. Samtidigt vet vi att behovet av vård och omsorg snarare ökar än minskar.

Finansministern säger också här: "I det bekymmersamma ekonomiska läge landet befinner sig i anser jag att det är den konkurrensutsatta sektorn som måste prioriteras." I samband med det vill jag säga att den offentliga sektorn också i mycket hög grad är konkurrensutsatt. I Stockholms län har man infört den s.k. Stockholmsmodellen med köp-och-sälj-system. Vad är det, om inte konkurrensutsatt verksamhet?

Nu arbetar regeringskansliet med en uppföljning av den Kommunalekonomiska kommitténs förslag. Då är det oerhört viktigt att man tar hänsyn till storstädernas situation. Det finns speciella kostnader i Stockholm och storstäderna som man inte tagit hänsyn till när man utformat det nya statsbidragssystemet. Det kan inte vara rimligt att storstädernas befolkningar skall behandlas sämre av statsmakterna än invånarna i andra delar av landet.

Nu krävs det att skattestoppet rivs upp. Stockholm, med en låg kommunalskatt, måste åtminstone få höja till riksgenomsnittet. Vi måste se till att storstäderna får en rättvis behandling vid uppföljningen av Kommunalekonomiska kommitténs förslag.

Anf. 4 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Anne Wibble sade i sitt svar att det är fel att spekulera över att kommunerna skall bli en krisbransch under 1993 och att det finns många

branscher som har det betydligt värre. Visst finns det många branscher som har det mycket besvärligt. Det tyder ju inte minst den extremt höga arbetslösheten i Sverige på.

Det vi interpellanter motsätter oss är att man dessutom skapar en krisbransch till, dvs. i kommunerna. Det var därför vi var emot indragningen på 7,5 miljarder. Det innebär i princip att staten flyttar över sitt budgetunderskott till kommunerna. Kommunerna tvingas att skära ner på verksamheten. Man beräknar att ca 25 000–30 000 arbetstillfällen försvinner. Det sker huvudsakligen inom prioriterade områden som barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg.

Arbetslösheten ökar alltså på grund av de framtvingade nedskärningarna. Staten får sedan i allt väsentligt tillbaka det här underskottet via a-kassorna och Arbetsmarknadsfonden. I en extrem lågkonjunktur är det dessutom fullständigt felaktigt att göra detta.

Vi har ingen annan uppfattning än att kommunerna både behöver effektivisera och rationalisera sin verksamhet, och det pågår och har pågått under många år. Men att, som regeringen nu gör, direkt tvinga fram det i en lågkonjunktur är förödande.

Jag reagerar också på det som står i svaret om att det är den konkurrensutsatta sektorn som skall ha de nya jobben. Det är ju inte nya jobb vi diskuterar. Det är gamla arbeten som finns och som nu försvinner. Det som är mest absurt är att det inte är behovet som försvinner. Det finns kvar i barnomsorgen, i skolan och i äldreomsorgen.

Lars Stjernkvist tog upp Motala som exempel. Min hemkommun har alltså varslat 375 personer. Huvuddelen av dessa människor är kvinnor. 125 av dem är barnskötare och förskollärare. Det finns ju inte färre barn, utan kommunen löser detta genom att sätta ihop större barngrupper. Sedan försöker vi hävda att vi skall lyckas med detta utan att försämra kvalitet och service. Men det är givet att det blir en förändring jämfört med om vi har bättre tillgång på personal.

Dessa inskränkningar i kommunerna drabbar i första hand och till övervägande delen kvinnor. Det innebär att kvinnorna förlorar arbeten, service, möjlighet till barnomsorg och att det inkräktar på äldreomsorgen. Till slut får de som är arbetslösa i stället utföra detta som ett obetalt arbete.

Till slut, Anne Wibble, när det t.o.m. långt in i regeringen ifrågasätts om det kommunala skattestoppet är bra, vore det inte rimligt att även Anne Wibble inser att det inte längre går att sätta den kommunala självstyrelsen ur spel?

Anf. 5 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Låt mig först ta upp det perspektiv som Sonia Karlsson nämnde, nämligen betydelsen för kvinnor av offentlig verksamhet och offentlig service. I kvinnoperspektivet finns det ingenting som är viktigare än att ekonomin börjar växa.

I det perspektivet är alla jämställdhetsambitioner som regeringen har och alla åtgärder för att förbättra jämställdheten mellan kvinnor och män utomordentligt lönsamma företeelser. Även om det inte skulle vara det i rent penningmässiga räknetermer, är det viktigt att se till att den ekonomiska politi-

ken generellt utformas så att jämställdheten mellan kvinnor och män ökar. Det finns ganska många brister kvar från den tidigare regeringspolitiken.

Sedan är det angeläget att slå fast några fakta om utvecklingen i kommuner och landsting. Under 80-talet ökade sysselsättningen med i runda tal 10 000 personer varje år. Det förändrades litet grand under 1991, men det var fortfarande så att antalet arbetade timmar ökade i den kommunala sektorn. Fr.o.m. 1992 har det varit en bättre fart på effektiviseringarna. Det har blivit något färre timmar arbetade inom själva den kommunala sektorn.

Men den statistiken bör icke utnyttjas för att säga att det blir färre tjänster, eftersom det har skett ganska många förändringar i huvudmannaskap. Man har flyttat över en del saker till kommunala bolag, och dessa räknas in i en annan del av statistiken. Många kommuner har fått fart på effektiviseringsarbetet och lagt ut en del arbete på entreprenad.

Då räknas inte de sysselsatta såsom verksamma i kommunal tjänst utan i andra delar av sektorn. Statistiken måste användas med stor försiktighet.

Jag tycker att Lars Stjernkvist började på ett förtjänstfullt sätt att bena upp frågan om det är servicen eller antalet jobb som är väsentligt. Men sedan blev det tyvärr rörigt. För egen del tycker jag att det är angeläget att slå fast att det är omfattningen och kvaliteten på tjänsterna som är det väsentliga, inte antalet tjänstemän. Jag tror att det är viktigt för hela samhället, inte minst för dem som är beroende av tjänsterna.

Det är angeläget för hela samhällsekonomin att det sker en långsiktig effektivisering och förnyelse i alla delar av ekonomin. Detta inkluderar självfallet den offentliga verksamheten. Jag beklagar att Socialdemokraterna så sent som i december förra året motarbetade i riksdagen viktiga lagändringar för att möjliggöra för kommunerna att mera offensivt använda sig av nyare och mera annorlunda metoder för att öka omfattningen och kvaliteten på tjänsterna. Det är ett långsiktigt arbete som är mycket centralt.

Sysselsättningsperspektivet är oerhört viktigt för hela samhället. Men enligt min mening är det också viktigt med ett tillväxtperspektiv och ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

Låt mig ta upp den fråga som är central i den kommunala verksamheten, nämligen omfattningen och kvaliteten på tjänsterna. Jag har tagit med mig en liten bok, som jag tänker överlämna till Lars Stjernkvist. Jag var inte medveten om att det skulle vara flera deltagare i debatten. Men det går bra att få fler exemplar senare. Skriften är framtagen av Socialdepartementet, och den innehåller en lång rad goda exempel på hur man inom kommuner och landsting ändrar på verksamheten för att få mer vård och omsorg – t.ex. barnomsorg och sjukvård – för de pengar som finns, utan att på minsta sätt göra avkall på kvaliteten.

Ett exempel är från kvinnokliniken i Borås. Där ändrade man på vårdstrukturen och arbetssättet. Kostnaderna minskades, men arbetsprestationerna var minst lika bra. Ett annat exempel är från ett daghem i Rimbo. Där anpassade man öppethållandetider osv. till de önskemål som föräldrarna hade för att få en bra omsorg för sina barn. Man öppnade för föräldrainsatser, och man lät dagis och fritids samarbeta bättre i fråga om både personal och lokaler. Man sparade mycket pengar, och man kunde sänka avgifterna för föräldrarna. Alla blev nöjda och glada.

Det finns ytterligare exempel. Eftersom Sylvia Lindgren tog upp frågan om Stockholm, kan jag nämna ett Stockholmsexempel. Under den borgerliga tiden har hushållarsystemet införts i delar av Stockholm. Systemet har medfört att prestationerna per betald krona har ökat mycket kraftigt så att kostnaderna har minskat. Man har alltså kunnat få ut mer vård för pengarna.

Den här lilla skriften innehåller ett stort antal sådana exempel på hur god vilja, kreativitet och initiativkraft kan ge bättre tjänster samtidigt som man hushållar med pengarna. Jag noterade inte för så länge sedan att Ingvar Carlsson sade att man just i svåra tider verkligen måste vända på varje krona.

Jag tycker att det är beklagligt att Socialdemokraterna så sällan tar upp perspektivet om tjänsternas kvalitet och förnyelsearbete. Jag menar att den stora bristen är att förnyelsearbetet sker under motstånd från de socialdemokratiska kommunalpolitikerna.

Anf. 6 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar dessutom för boken. Jag lovar att läsa den.

Jag beklagar att jag var rörig i mitt inlägg. Man kan säkert anklaga finansministern för mycket, men inte för att vara rörig – möjligen för brist på politisk rörlighet. Men det är en annan sak.

Jag instämmer naturligtvis i resonemanget om behovet av tillväxt. På den punkten är vi helt överens. Men förklara för mig hur man kan öka tillväxten genom att se till att en barnskötare övergår från att ta hand om, vårda och ge barn omsorg, till att vara arbetslös och ta emot ur i stor utsträckning samma kassakista i stort sett samma ersättning. Men nu sker det utan krav på att göra något. Hur bidrar denna överföring till att stimulera tillväxten? Jag kan inte begripa det.

Jag är fortfarande kommunpolitiker. Jag medger gärna att det inte bara var bankdirektörer som under 80-talet trodde att den positiva utvecklingen skulle fortsätta i all evighet. Jag är väl medveten om att kommunerna bidrog till detta. Jag gjorde det själv. Jag drog och slet både i stat och människor för att uppfylla barn- och äldreomsorgens behov av personal under 80-talet. Samtidigt hade industrin problem med att få tag på folk, och industrin kunde inte växa i den utsträckning den hade kunnat göra om den hade fått tag på folk. På den punkten utövar jag gärna självkritik.

Men vad som oroar mig nu är att jag har upptäckt att samma aningslöshet finns i dag i kommunerna och i landstingen – fast tvärtom! I dag förbereder man sig för ett evigt elände. Man säger upp personal, och på det viset fördjupas och förvärras de ekonomiska problemen.

Jag skulle vilja åstadkomma det som Sylvia Lindgren nämnde. Förutom hennes förslag, som jag instämmer i, måste man satsa åtskilligt på utbildning och på att höja kompetensen, behålla personalen och förbereda sig för de strukturförändringar som självfallet måste komma i framtiden.

När högkonjunkturen sedan kommer skall vi ge oss på det förvisso svåra konststycket att hålla tillbaka den kommunala expansionen. Men i dag innebär inte en enda sparkad kommunalarbetsare någon stimulans för ekonomin.

Vidare har vi resonemanget om krisbransch. Om drygt 30 000 färre jobb

inte innebär en krisbransch, även om en och annan övergår till privat tjänstesektor, vad är i så fall en krisbransch enligt finansministerns definition?

Anf. 7 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Carl Cederschiöld, det moderata finansborgarrådet i Stockholm, säger i en artikel i Svenska Dagbladet från i måndags: "Sannolikt tvingas alla kommuner att höja sina avgifter under 1990-talet, men det finns samtidigt en risk att staten då inför ett tak för avgifterna. Jag litar inte på riksdagen!" Där inkluderas då regeringen.

Vidare säger han: "Det är lätt för riksdagen att besluta om nya lagar när man inte behöver ta ansvar för finansieringen." Det måste väl ändå bita ganska hårt på en borgerlig regering när ett moderat finansborgarråd uttalar sig så.

Stockholms stad har effektiviserat under 80-talet. Det har visat sig i vissa jämförelser att den kommunala tillväxten har varit mindre i Stockholm än i andra kommuner.

De exempel Anne Wibble tog ur en bok är också tecken på att mycket har gjorts i form av rationaliseringar och effektiviseringar. Vad Socialdepartementet har sammanfattat är bara en del. Jag är övertygad om att det finns en lång rad fler exempel på genomförda rationaliseringar och effektiviseringar.

Men det finns gränser. Det går inte att kräva hur mycket rationaliseringar och effektiviseringar som helst. Då blir det en flopp i slutändan. Då ställer inte vare sig personal, patienter eller andra som är i behov av vård och omsorg upp längre. Man orkar inte mer.

Det finns åtskilliga exempel, inte minst i Stockholms län, där det har blivit försämringar. Det gäller t.ex. arbetstiderna. Tidigare har man bara behövt arbeta var tredje helg. Nu måste man arbeta varannan helg. Jag har sett flera exempel på att sjukvårdspersonal sitter på fritiden och syr gardiner.

Man gör det därför att man tror att man sparar pengar och minskar risken för att personal behöver varslas och sägas upp om man fortsätter att jobba ideellt. Pyttsan! Effekten blir att personal ändå sägs upp, därför att arbetsgivaren tycker att det redan har rationaliserats så mycket. Jag tycker faktiskt att den bok som Anne Wibble presenterade har stor del i det.

Anne Wibble tog upp frågan om husläkarreformen. Stockholms läns landsting har fattat beslut innan propositionen lagts fram – den kommer väl runt den 20 februari. Också på detta område förhastar man sig. Man tar inte vara på personalen, och ser inte vilka konsekvenserna blir då man säger upp biträden och undersköterskor och i stället inrättar husläkarsystemet.

Om husläkarna skall göra det jobb som undersköterskor och biträden gör i dag blir det en mycket dyrbar reform. Därför tycker jag att det är allvarligt att man genomför förändringar innan man utrett vem som skall göra vad i ett nytt system. Det som händer nu är att personal varslas och sägs upp utan konsekvensanalys.

Anf. 8 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Det är väl att Anne Wibble talar varmt om jämställdheten. I finansplanen står det att det är angeläget att kommuner och landsting riktar

ökad uppmärksamhet mot arbetsvillkoren för de anställda kvinnorna samt uppmuntrar och stöder dem så att de kan ta eget ansvar för verksamheten.

Problemet, Anne Wibble, är att kvinnor inom kommuner och landsting nu sägs upp på grund av den ekonomiska situationen. Det faktum att kvinnorna blir arbetslösa förbättrar inte jämställdheten.

Jag och socialdemokratiska partiet talar om att det under 80-talet har pågått och att det fortfarande pågår effektiviseringar och rationaliseringar inom offentlig sektor, t.ex. kommuner. Det är nödvändigt därför att vi har en begränsad ekonomi. Den politiska skillnaden består i att det oftast handlar om privatisering när Anne Wibble och den borgerliga regeringen talar om effektivisering av offentlig sektor.

I finansplanen hänvisas till en rapport från Socialdepartementet där hinder för utveckling mot privata driftsformer beskrivs. Man ser det där som angeläget att regeringen lägger fram sådana förslag som underlättar att kommunal verksamhet går över i privat.

Där ser vi skillnaderna. Det är en stor principiell skillnad mellan att utsätta kommunal verksamhet för konkurrens och att privatisera den.

I den lågkonjunktur som råder görs nu även kommunerna till en krisbransch. Det är ju till syvende och sist staten som drabbas. Arbetslösheten ökar på grund av de friställningar som blivit följd av nedskärningarna, och staten får i allt väsentligt tillbaka underskottet via a-kassorna och Arbetsmarknadsfonden. Det rör sig alltså inte om några besparingar för statskassan – att påstå det är både vilseledande och felaktigt. Det rör sig i stället om en onyttig finansiell rundgång. Resultatet blir bara att vi förlorar i välfärd.

Anf. 9 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Låt mig först kommentera det Lars Stjernkvist sade om att de kommunalpolitiker han känner bäst nu förbereder sig för ett evigt elände. Jag hoppas att det är mycket få kommunalpolitiker som känner så. De borgerliga kommunalpolitiker jag träffar ganska ofta sysslar med ett mycket intensivt förnyelsearbete i en mycket mer positiv anda.

För Sylvia Lindgren vill jag nämna finansieringsprincipen. Under många år på 80-talet, då vi hade socialdemokratiska majoriteter här i riksdagen, låg kommuner och stat i träta. Man sade att staten lassade över uppgifter på kommunerna utan att tala om hur de skulle betalas.

Nu har, på förslag av den nu sittande regeringen, en finansieringsprincip slagits fast. Jag tror att många kommuner uppskattar detta mycket. Med rätta tycker jag att det sett ur kommunalt perspektiv är en stor förbättring.

Slutligen vill jag säga några ord om effektiviseringar och servicen inom kommunsektorn. Det finns, som framgår av den skrift som jag gav vidare, fortfarande stora skillnader mellan olika kommuner – och faktiskt även mellan olika delar av en och samma kommun – i kostnader för att utföra en och samma tjänst.

Detta ger en stark tilltro till idén om att det fortfarande finns ganska stora förbättringar att göra. Det finns ett stort utrymme för effektiviseringar. Därtill kommer, vilket framgår i skriften och av många andra verklighetsnära exempel, att den personal som deltar i förnyelsearbetet har många ytterli-

gare goda idéer. Den personal som deltar i förnyelsearbetet tycker att det initiativ som har tagits är bra.

Hela idén med kommunal förnyelse grundar sig på en klok tanke, nämligen att det är de som i praktiken sysslar med jobbet som bäst vet hur man skall organisera det. Det är därför som regeringen har föreslagit att man skall ta bort alla de hinder som finns för kommuner att själva besluta om organisationen. I det här fallet är kommunen de kommunalt verksamma som jobbar med själva projekten.

Det framgår också i skriften att en stor del av personalen anser att förnyelsearbetet i sig har blivit en kick för jobbet. Det har gjort arbetsuppgifterna roligare.

Min andra synpunkt, som svar på Lars Stjernkvists fråga, är att långsiktigt arbete inte är något som man börjar med en dag, som man avslutar nästa dag och som man kan återuppta en tredje dag.

Detta är ett långsiktigt arbete som har inletts ganska långsamt, i flertalet fall under 80-talet, eftersom det har funnits så många statliga hinder, men det sker i betydligt snabbare takt allteftersom olika statliga hinder har tagits bort.

Det är mycket viktigt att detta arbete successivt fortsätter. Om man skulle sätta stopp nu, som Socialdemokraterna förefaller förespråka, skulle många förlora tron på att det faktiskt är bra att förändra och förnya för att kvaliteten på tjänsterna och servicen skall bli bättre. Jag tror att det skulle vara ett oerhört bakslag för dem inom kommuner och landsting, och för dem inom de alternativ som redan börjar komma fram, som tycker att förändringar är viktiga för att få fram bra tjänster.

I detta sammanhang vill jag nämna att det är fel som Sonia Karlsson påstod, att för mig är det framför allt privatisering som gäller. I alla de propositioner och förslag som har lagts fram av regeringen beträffande kommunal förnyelse har det framkommit att det centrala är konkurrensen.

Vi ogillar både offentliga och privata monopol. Det som är centralt för att få fram bra tjänster och arbetsmiljöer är att det finns konkurrens. Det bekymrar mig att Socialdemokraterna motarbetar detta.

Lars Stjernkvist säger att förnyelsen skall skjutas upp – den kan ske sedan – därför att det nu är besvärligt på arbetsmarknaden. Jag tror, som jag nyss sade, att det vore ett allvarligt misstag. Det är mycket angeläget att man underhåller detta långsiktiga och ganska strävsamma jobb för att ändra arbetsorganisation osv. Det skall stödjas på alla tänkbara sätt, med ytterligare regelförenklingar och borttagande av statliga regler.

Ur sysselsättningsperspektiv är det centralt att vi för det första får ekonomin att börja växa och för det andra att vi får en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Lars Stjernkvist är väl medveten om alla de åtgärder som regeringen redan har satt i sjön och de ytterligare åtgärder som finns föreslagna i budgetpropositionen, som avlämnades alldeles nyss. Jag skall inte räkna upp dem alla, men det finns flera nya centrala inslag i en aktiv arbetsmarknadspolitik som både hjälper ungdomar och motverkar uppkomsten av långtidsarbetslöshet. Ett av dem är framtaget gemensamt av regeringen och Socialdemokraterna,

och jag utgår ifrån att även Socialdemokraterna tycker att det förslaget är mycket bra.

Man måste alltså skilja mellan det långsiktiga perspektivet – som är det helt centrala, inte minst ur kvinnosynpunkt och ur fördelningssynpunkt – för tillväxten och perspektivet av en aktiv arbetsmarknadspolitik, där vi använder tiden till dess att tillväxten kommer i gång på ett bra och effektivt sätt och hjälper de människor som annars skulle komma i kläm.

Prot. 1992/93:52
14 januari 1993

Svar på interpellation

Anf. 10 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag tror inte att någon av oss som har yttrat sig i denna debatt vill stoppa förnyelsen – tvärtom. Den måste fortsätta. Det handlar om att utbilda personal, om att pressa de administrativa kostnaderna, om att omskola och om att höja kompetensen i kommunerna. Men vad vi säger är att vi inte tror på att i dagens läge, med en galopperande arbetslöshetsökning, som instrument för att åstadkomma denna förnyelse använda uppsägningar av kommunal personal.

Vi socialdemokrater anser att den viktigaste övergripande uppgiften är att hejda en långsiktigt hög arbetslöshet med utslagning av stora grupper, inte minst kvinnor. Det är ett av skälen till att vi reagerar så kraftigt mot försämringarna i kommunerna.

När man i kommunerna förbereder omfattande varsel är det inte bara så att man planerar för ett evigt elände, utan varslen riskerar också att få funktionen av självuppfyllande profetia.

I min hemkommun Norrköping har vi i dag drygt 5 000 arbetslösa. Det finns en del industrier som fortfarande anställer folk, och jag kan lova finansministern att de inte har några som helst bekymmer med att hitta välutbildade och kompetenta människor. Under de kommande två åren är de två stora, mörka molnen på arbetsmarknadshimlen i min hemkommun å ena sidan att staten skall säga upp ungefär 600 anställda, å andra sidan att Norrköpings kommun – den största arbetsgivaren i kommunen – kommer att utfärda ett stort varsel under våren.

Jag kan bara dra en slutsats av detta, nämligen att om detta genomförs är risken mycket stor att vi under lång tid framåt kommer att ha en hög permanent långtidsarbetslöshet, och det är det största hotet mot människors trygghet och välfärd. Dessutom – och på den punkten sammanfaller våra intressen – är det ett stort hot mot våra framtida möjligheter till en gynnsam ekonomisk tillväxt om vi tvingas bära bördan av en mycket stor arbetslöshet.

Därför är vår slutsats: Stoppa rundgången! I stället för att lämna ut passivt arbetsmarknadsstöd under lågkonjunkturen kan man använda pengarna till att höja kompetensen och utbilda personal. Man kan avvakta med personalindragningar och se till att vi i stället klarar den nödvändiga återhållsamheten när konjunkturen vänder och det blir fart på hjulen i industrin. Då har vi möjligheter att klara både sysselsättningen och en stabil tillväxt även i framtiden.

Förste vice talmannen anmälde att Sonia Karlsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 11 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Jag kan inte hjälpa att jag blir litet upprörd när det hela tiden talas om förnyelser, effektiviseringar och rationaliseringar. Jag vet att det under mycket lång tid har pågått ett förnyelsearbete inom den offentliga sektorn, innefattande decentraliseringsbeslut, resultatenheter osv. Exempelen är många. Det finns dock alltid en smärtgräns. Det går inte alltid lika fort med förnyelsen och effektiviseringarna, t.ex. om man en gång har lyckats nå ett mycket bra resultat i den vägen. Risken är att det kan komma ett mycket starkt bakslag.

Vid en förnyelse inom den offentliga sektorn får man inte heller ge avkall på kvaliteten. Jag tycker att husläkarsystemet illustrerar detta. Man konverterar i dag tjänster och säger upp biträden, undersköterskor och distriktssköterskor för att i stället anställa husläkare. Effekten av det blir att man får en husläkare, som säkert är mycket kompetent, men som inte har så stora begrepp om omvårdnad och omsorg. Vem skall utföra sådana delar av verksamheten som att ta hand om gamla tant Agda och hennes bensår? Vem skall klara den omvårdnaden? Är det meningen att husläkaren skall göra också det, kommer han eller hon inte att kunna ta hand om så många patienter, och därmed blir detta en mycket dyr reform.

Jag tycker därför att det är märkligt att man nu varslar och säger upp anställda innan man tagit reda på vilka konsekvenser detta får. Det handlar inte bara om landstingets sjukvårdande verksamhet, utan detsamma gäller också för barnomsorgen. Om denna bara blir en förvaringsanstalt för ungar, kan man inte säga att den ger någon kvalitet, och det är olyckligt.

Arbetslösheten växer i rasande takt. I Stockholms län har vi i dag ca 50 000 öppet arbetslösa, och i det antalet har man ändå inte räknat in de varsel som landstinget säger sig komma att lägga ut. Man kan inte se annat än att också den offentliga sektorn är en krisbransch. Jag tycker att det framgår mycket klart.

Det är svårt att tro att det går att rationalisera mycket mer. Fortsatta besparingar leder till regelrätt nedskärning av service och kvalitet och till försämringar inom barnomsorg, äldreomsorg, skola och annat. Det kan beklagligtvis också kännas i luften att avståndet är långt mellan Rosenbad och verkligheten ute i Stockholm, där personal och patienter finns. Det avståndet är faktiskt längre än mellan Stockholm och Haparanda.

Anf. 12 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Sylvia Lindgren tog i ett tidigare inlägg upp storstadsperspektivet. Jag vill bara påminna om något som jag faktiskt trodde att Sylvia Lindgren var medveten om, att i det utredningsarbete som pågår om strukturstudien, som det så vackert heter, i skatteutjämningsystemet är det särskilt påtalat att storstadsperspektivet är en viktig faktor.

Utredningen har nu hållit på i nästan tre kvarts år, så jag utgick ifrån att Sylvia Lindgren var medveten om det, men jag kan tala om det för säkerhets skull. Storstadsperspektivet är en av många faktorer som det är angeläget att få litet bättre belysta i det nya skatteutjämningsystem som vi skall ha mera permanent fr.o.m. 1995.

Lars Stjernkvist sade att Socialdemokraterna inte vill stoppa förnyelsen.

Det låter ju bra, men det förefaller vara mera en läpparnas bekännelse. När det kommer till kritan och det handlar om att ge kommuner och landsting möjlighet att faktiskt göra så som det passar medborgarna bäst i den delen av landet och som de anställda själva ofta har initierat, dvs. på litet friare sätt, när det handlar om att ta bort statliga bestämmelser, då röstar ni socialdemokrater emot.

Det är väl bra om det kan bli ändring på det med de kommande förslagen som regeringen avser att lämna över till riksdagen för att möjliggöra en större frihet inom den kommunala verksamheten att jobba på det sätt som man själv och de som skall utnyttja tjänsterna kan komma överens om är bäst.

Sedan är det då detta med sammanblandning av vad som egentligen är viktigast i kommunal verksamhet. Är det servicen, är det kvaliteten och omfattningen på tjänsterna eller är det antalet offentligtanställda tjänstemän? Jag tycker att diskussionen från socialdemokratisk sida alltmera har glidit över till att det egentligen inte är tjänsterna och servicen som är det centrala utan frågan om arbetet utförs av människor inom den offentliga sektorn eller om det utförs bättre någon annanstans eller om det kan vara så att tjänsterna kan vara lika bra om de utförs av nio personer i stället för som förut tio personer.

Då tycks det mig som om antalet personer är det som ibland tar övervikten. Jag tycker att det vore mycket beklagligt, därför att det skulle motverka möjligheten att upprätthålla inte bara en bra utan en bättre social välfärd i det långa perspektivet, och det tror jag faktiskt är oerhört centralt.

Därför menar jag att det är viktigt att ha tjänsterna och kvaliteten på dem i centrum när man diskuterar hur välfärdspolitiken skall utformas och att ha det perspektivet vad gäller jobben att se tillväxt i hela ekonomin som det centrala, kompletterat med en aktiv arbetsmarknadspolitik, inte att tro att man kan lösa några långsiktiga sysselsättningsproblem genom att tvinga in alla människor i offentlig tjänst, vilket är det hypotetiska slutresultatet av Lars Stjernkvists lösning. Det skulle vara till stor skada inte minst för dem som verkligen tycker att det är viktigt med bra social service, nämligen medborgarna i samhället.

Förste vice talmannen anmälde att Sylvia Lindgren och Lars Stjernkvist anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 13 januari

1992/93:316 av Sten Andersson i Malmö (m) till miljöministern om miljöproblem i Öresundsområdet:

Prot. 1992/93:52
14 januari 1993

Svar på interpellation

Oavsett om Danmarks inrikesminister skämtade eller ej avseende möjligheten att med militär stoppa Barsebäck finns det skäl att ifrågasätta uppriktigheten i det danska miljöengagemanget och dess konsekvenser för södra Sverige.

I Malmö klagas det ofta över dålig luft, och detta kan i många fall härledas till bristande och osolidarisk dansk miljömedvetenhet!

Danska kolkraftsaggregat med låg reningsgrad är nämligen ett konkret hot mot miljön i framför allt södra Sverige. Detsamma kan sägas om de utsläpp från danska avloppsreningsverk som ofta går direkt ut i havet och därigenom drabbar svenska kuster.

Är statsrådet beredd att ta initiativ till en dialog med Danmark i syfte att minimera de danska föreningarna?

1992/93:317 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsrådet Bo Lundgren om den bokföringsmässiga värderingen av fastigheter:

En grundorsak till finanskrisen är raset i fastighetspriserna. Enligt nuvarande regler skall banker som tar över fastigheter från dåliga låntagare skriva ner dessa till dagens låga marknadsvärde. Detta leder till att bankerna kommer till staten för miljardstöd. I andra länder (USA, Japan) har myndigheterna i motsvarande situation helt öppet ändrat värderingsreglerna för att på så sätt över tiden jämna ut bankernas bokföringsmässiga förluster för att minska realekonomiska uppostringar via ökat statligt budgetunderskott. Internationella trovärdighetsproblem finns inte med detta förslag, eftersom skuldsidan i bankerna redan är statsgaranterad.

Är skatteministern beredd att lägga fram förslag om en temporär ändring av reglerna för bokföringsmässig värdering av fastigheter?

1992/93:318 av *Patrik Norinder* (m) till jordbruksministern om bestämmelserna om djurhållning för köttproduktion:

I ungdjursstallar för köttproduktion får en stallavdelning bestå av högst 100 djurplatser. Denna bestämmelse återfinns i LSFS 1989:20 L100 2 kap. 23 §.

Ur hälso- och smittosynpunkt finns det inga skäl som motiverar att denna typ av stallavdelningar inte skulle kunna rymma fler djur.

Det finns nu animaliegårdar som vidtar omfattande ombyggnader för att anpassa sig till att möta konkurrensen från EG-länderna. Denna och andra paragrafer i författningssamlingen är till stort hinder för att erhålla en konkurrenskraftig köttproduktion. Utan att ge avkall på en hög ambitionsnivå vad gäller djurhälsan går det att förändra vissa djurskyddsföreskrifter.

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att ändra dessa föreskrifter?

1992/93:319 av *Elving Andersson* (c) till miljöministern om Sveriges internationella miljöarbete beträffande den marina miljön:

Oljekatastrofen utanför Shetlandsöarna aktualiserar flera frågor som berör svensk marin miljö. I den akuta situationen handlar det om på vad sätt

Västerhavet påverkas av detta utsläpp, men lika viktigt är principiella frågor kring transporter i svenska vatten av fartyg med olja och annan miljöfarlig last.

I början av 1980-talet redovisades en utredning tillsatt av Jordbruksdepartementet, som hette "Ren tur", om den svenska situationen. Sedan dess har mycket skett. Flera nya internationella avtal har ingåtts, t.ex. Helsingforskonventionen. Sverige har också infört en ekonomisk zon.

Flera stora olyckor har skett på olika håll i världen, vilket ger nya kunskaper om hoten mot den marina miljön och om vilka effekter stora oljeutsläpp leder till.

Jag vill mot denna bakgrund fråga miljöministern:

Hur agerar Sverige i det nationella och internationella miljöarbetet för att undvika oljeskador i den marina miljön?

5 § Kammaren åtskildes kl. 12.50.

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Prot. 1992/93:52
14 januari 1993

Innehållsförteckning

Torsdagen den 14 januari

1 § Avsägelser	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till valberedningen och talmanskonferensen	1
3 § Svar på interpellation 1992/93:37 om den kommunala arbetsmarknaden	1
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Lars Stjernkvist (s)	
Sylvia Lindgren (s)	
Sonia Karlsson (s)	
4 § Anmälan om frågor	
1992/93:316 av Sten Andersson i Malmö (m) om miljöproblem i Öresundsområdet	13
1992/93:317 av Carl B Hamilton (fp) om den bokföringsmässiga värderingen av fastigheter	14
1992/93:318 av Patrik Norinder (m) om bestämmelserna om djurhållning för köttproduktion	14
1992/93:319 av Elving Andersson (c) om Sveriges internationella miljöarbete beträffande den marina miljön	14